

ΑΡΤΟΤΙΝΑ

Η ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Δίμηνη Ενημερωτική και Πολιτιστική Έκδοση του Συλλόγου Αρτοτινών Φωκίδας

Χρόνος 16ος • Αριθμός φύλλου 109 • Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2012 • Γραφεία: Αλκέτου 56 Βύρωνα 16232 Αθήνα • Τηλ. - Fax.: 210 - 7655568

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

«ΔΙΑΚΕΙΑ 2012»

Αρτοτίνα – Αύγουστος 2012

Παρασκευή

24 Αυγούστου 2012

18:00 Ποδοσφαιρικός Αγώνας παι-
δων

19:00 Ρίψη Λίθου

Σάββατο

25 Αυγούστου 2012

17:00 Ποδοσφαιρικός Αγώνας
«Αρτοτίνα – Κροκύλειο»

18:00 Αγώνες ανώμαλου δρόμου
παιδων

19:30 Παράσταση κουκλοθέατρου
από το «Κουκλοθέατρο Λα-
μίας»

Κυριακή

26 Αυγούστου 2012

18:30 Συνάντηση συμμετεχόντων
και προσκεκλημένων στο χώρο
της οικίας στην οποία γεννή-
θηκε ο Αρτοτινός Ήρωας Αθα-
νάσιος Διάκος.

- Έπαρση Σημαίας
- Κατάθεση στεφάνων
- Χαιρετισμοί Επισήμων

19:00 Αγώνες ανώμαλου δρόμου
εφήβων

ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΝΟΜΗΣ
ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ & ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Τρίτη

28 Αυγούστου 2012

19:00 Μέγας Εσπερινός στην Ιερά
Μονή Τιμίου Προδρόμου Αρ-
τοτίνας όπου μόνασε ο Αρτο-
τινός Ήρωας Αθανάσιος Διά-
κος

Τετάρτη

29 Αυγούστου 2012

08:00 Πανηγυρική Λειτουργία μετ'
αρτοκλασίας στην Ι. Μ. Τιμίου
Προδρόμου Αρτοτίνας

19:00 Φλάμπουρο

- Επιμνημόσυνη δέηση στο Μνη-
μείο που βρίσκεται στην οικία
όπου γεννήθηκε ο Αθανάσιος
Διάκος παρουσία παραδοσιακά
ενδεδυμένων ανδρών και γυ-
ναικών, εκπροσώπων κρατικών
Αρχών, οργανοπαιχτών και
προσκεκλημένων.
- Εκκίνηση πομπής («Φλάμπου-
ρο») από το χώρο όπου γεν-
νήθηκε ο Αθανάσιος Διάκος
με κατεύθυνση προς την πλα-
τεία Αθ. Διάκου.
- Έναρξη παραδοσιακών χορών
στην πλατεία της Αρτοτίνας
από τσολιάδες, βλαχοπούλες,
εκπροσώπους κρατικών Αρχών
και συλλόγων.

Αρτοτίνα

Εδώ γεννήθηκε ο Αθ. Διάκος

5 | | | Αρτοτίνα (1)· πρ. τὰ ἀνωτ.
καὶ οἶνος· 1 ποτ. 5 ρέυματα
χρήσιμα. | | 199 | 1052

(1) Ἡ Αρτοτίνα ἦν πατρίς τοῦ περιφήμου ἥρωος Διάκου (Αθανασίου), ὃς
δῆσας πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐπανάστασεως τῆ 28 Μαρτίου 1821 καὶ
ἀριστεύσας κατὰ τὴν Λεβαδίαν καὶ ἀλλαχῶ, ἐμαρτύρησε, συλληφθεὶς καὶ
ἀνατιλοπισθεὶς εἰς Λαμίαν ὑπὸ τοῦ Ὀμῆρ·Βριόνου.

Ἀπὸ το βιβλίο «ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ»
τοῦ Ἰάκωβου Ραγκαβῆ, τόμος Α, σελ. 576, Αθήνα 1853

«Ανοικτή Επιστολή του Συλλόγου
Αρτοτινών αναφορικά με την Γενέτειρα
του Ήρωα Αθανασίου Διάκου» σελ. 3-5

ΓΙΟΡΤΗ ΤΩΝ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΤΟΤΙΝΑ

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και
φέτος, η Διαχειριστική Επιτροπή
της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρό-
μου Αρτοτίνας (Μονα-
στήρι του Αρτοτινού
Ήρωα Αθανασίου Διά-
κου) διοργάνωσε στον
προαύλιο χώρο του Μο-
ναστηρίου την καθιε-
ρωμένη **Γιορτή των Με-
λισσοκόμων**. Η εκδή-
λωση έλαβε χώρα στις
**24 Ιουνίου 2012 (Γενέ-
θλιο του Τιμίου Προ-
δρόμου)** και η προσέ-
λευση κόσμου από πολλά μέρη
της Ελλάδας ξεπέρασε κάθε
προσδοκία.

Η Διαχειριστική Επιτροπή
απευθύνει τις εγκάρδιες ευχαρι-
στιές της στους μελισσοκόμους
για τη συνεισφορά και τη χορηγία
τους, σε όλους τους επαγγελ-
ματίες συγχωριανούς και φίλους
της Αρτοτίνας που πάντοτε στή-
ριζαν και εξακολουθούν να στη-
ρίζουν την εκδήλωση προσφέ-
ροντας εδέσματα και ποτά καθώς

και στις γυναίκες της Αρτοτίνας
οι οποίες προσέφεραν ποικιλία
εδεσμάτων και συνέβαλαν στην

εν γένει οργάνωση της εκδήλω-
σης. Ευχαριστίες απευθύνονται
και στο Σύλλογο Αρτοτινών Με-
σολογγίου ο «Ιωάννης ο Πρό-
δρομος» ο οποίος, αποδεικνύον-
τας εμπράκτως το ενδιαφέρον
του για το Μοναστήρι, οργάνωσε
εκδρομή εκείνη την ημέρα από
το Μεσολόγγι στην Αρτοτίνα.

Σας περιμένουμε και πάλι του
χρόνου να εορτάσουμε στο Μο-
ναστήρι την Γιορτή των Μελισ-
σοκόμων στις **22 Ιουνίου 2013**.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Βαπτίσεις

• Στις 20 Μαΐου 2012 ο **Βασίλειος Τριθήλος** και η **Ιωάννα Σταμούτσου** βάπτισαν το αγοράκι τους στη Μανάγουλη Δωρίδος και το ονόμασαν **Δημήτρη**.

• Στις 29 Απριλίου 2012 στον Άγιο Χαράλαμπο Ευηνοχωρίου, η **Λάουρα** και ο **Σταύρος Μαυραγάνης** βάπτισαν το δεύτερο αγοράκι τους και το ονόμασαν **Ανδρέα**.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Αυζώτης Βασίλης.....	200€	Κορδοπάτης Γρηγόρης.....	20€
Αυζώτη-Πούλου Μαρία	50€	Κακκαλής Γεώργιος του Κων/νου	20€
Καραπιπέρη Αφροδίτη	100€	Μπατσαούρας Θεοφάνης (Ιερέας)	15€
Κορδοπάτης Κώστας του Αντωνίου.....	50€	Τσούρης Ηλίας	20€
Σιώκης Θεμιστοκλής του Γεωργίου	25€	Βώττας Κωνσταντίνος	5€
Σιώκη Ελένη	25€	Μπραούνος Κων/νος	70€
Σιώκη-Παναγιωτοπούλου Φένια.....	25€	Τσώρης Ηλίας.....	70€
Γουλή-Κάρλου Λίτσα, Διακόπι	50€	Στη μνήμη του	
Μαμαλούγκα-Παπούλια		Αναστασίου Καντέλη	50€
Κωνσταντίνα.....	12€	Σ.Κ.	

Οι Πύλες... του Άδη

Το αρχαίο ελληνικό δαιμόνιο που «έπλασε» θεούς και ημίθεους «κατ' εικόνα και ομοίωσή τους», δηλαδή με πάθη και με λάθη ανθρώπινα, θα ήταν αδιανόητο αν δεν... ανακάλυπταν και την είσοδο του Άδη.

Σύμφωνα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και τις δοξασίες εκείνης... της εποχής, τοποθετούσαν τον Άδη στην Ήπειρο, όπου υπήρχε και η κρυφή είσοδος σε απροσπέλαστη και αθέατη θέση του ποταμού Αχέροντα.

Στις όχθες αυτού του ποταμού περιμένε ο Χάροντας με τη βάρκα του, στρυφνός γέροντας με κατεβασμένα μούτρα, όταν εμφανιζόταν ο νεαρός, συνοδεία του Ερμή, ζητούσε την αμοιβή του έναν οβολό. Αν ο νεκρός δεν τον είχε, έμενε στην μπάντα για τα περαιτέρω... γι' αυτό οι συγγενείς έβαζαν έναν οβολό στο στόμα του νεκρού πριν τον θάψουν.

Όπως γράφει ο σατυρικός συγγραφέας **Λουκιανός** στους «Νεκρικούς Διαλόγους του», ο σκυλοφιλόσοφος **Μένιππος** ήταν ο πρώτος θνητός που αντί οβολου κατέβαλε το μεγαλειώδες «**ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος**». Τα πολλά ουκ αν λάβεις που ακολούθησαν, έφεραν την Εταιρεία «**Διόδια Νεκρομαντείου Αχέροντα**» στα πρόθυρα χρεοκοπίας.

Η φράση έμεινε παροιμιώδης και χρησιμοποιείται ευρύτατα σήμερα που ουκ αν λάβεις το ένα, ουκ αν λάβεις το άλλο θα το πάθουμε σαν το γάιδάρο του χότζα. Ένας διασκεδαστικός διάλογος μεταξύ των συνεταίρων (**Ερμή - Χάρου**) καταδεικνύει του λόγου το ασφαλές.

Ερμής: Αν θες ας λογαριαστούμε, Πορθημέα, να δούμε πόσα χρήματα μου χρωστάς, ώστε να μη μαλώσουμε αργότερα γι' αυτά.

Χάρων: Ας τα λογαριάσουμε, Ερμή.

Είναι καλύτερα για να γλιτώσουμε αργότερα τη φασαρία.

Ερμής: Κατά παραγγελία σου έφερα μια άγκυρα 5 δραχ.

Χάρων: Πολλά λες.

Ερμής: Μα το Δία! μαζί με την άγκυρα αγόρασα λουρί για το κουπί που κάνει 2 οβολούς.

Χάρων: Βάλε πέντε (5) συν δύο (2) ίσον εφτά.

Ερμής: Και μια σακοράφα για το πανί, πλήρωσα εφτά οβολούς.

Χάρων: Πρόσθεσέ τους κι αυτούς.

Ερμής: Και κερί να βουλώσεις τρύπες στο πλεούμενο, καρφιά, σκοινί με το οποίο έφτιαξες ξάρτια και σκυλοτροφές για τον Κέρβερο που φυλάει στην πύλη να μη... δραπετεύσουν οι ψυχές, σύνολο 50 δραχμές.

Χάρων: Μωρέ φτηνά τα πήρες!

Ερμής: Αυτά είπα, τότε θα μου τα δώσεις;

Χάρων: Για την ώρα είναι αδύνατον, Ερμή, γιατί μας έρχονται από πάνω λίγοι. Αν όμως κάποια θανατηφόρα επιδημία ή πόλεμος μού στείλει πολλούς μαζεμένους, τότε θα φουσκώσω και λίγο τα ναύλα, ώστε να ξεχρεωθούμε.

Ερμής: Για την ώρα θα κάθομαι και θα εύχομαι να συμβούν τα χειρότερα, ώστε να μπορέσω έτσι να πληρωθώ;

Χάρων: Δε γίνεται αλλιώς Ερμή!

Ερμής: Καλύτερα έτσι έστω κι αν περιμένω για όσα μου χρωστάς.

Το παμπόνηρο ιερατείο εκτίμησε ότι η ίδρυση ενός μαντείου σε τούτο το σταυροδρόμι θα απέφερε αμύθητα πλούτη. **Γι' αυτό κοντά στις όχθες του ποταμού Αχέροντα, πάνω σ' ένα λόφο, χτίστηκε το πιο φημισμένο Νεκρομαντείο του Αρχαίου Κόσμου.**

Όπως εικάζεται ιδρύθηκε το 14ο π.Χ. αιώνα, αλλά ολοκληρώθηκε αργότερα.

Λειτουργήσε μέχρι το 167 π.Χ. που πυρπολήθηκε από τους Ρωμαίους κατακτητές. Το ιερατείο είχε καλλιεργήσει τη φήμη ανά το πανελλήνιο, ότι μπορούσε κάποιος να κάμει ζωντανή συνομιλία με τις ψυχές αγαπημένων προσώπων έναντι πλούσιων δώρων, προσφορών και θυσίας ζώων.

Έτσι κατασκευάστηκε ένα επιβλητικό συγκρότημα κτιρίων περιτοιχισμένο σαν κάστρο, με κεντρική αψιδωτή πύλη δυτικά και την πύλη εξόδου ανατολικά. Για να μένουν οι επισκέπτες υπήρχαν πολλά δωμάτια, αποθήκες, βοηθητικοί χώροι, λουτρό, βωμός και η κύρια αίθουσα του ιερού, κάτω από την κύρια αίθουσα του ιερού υπήρχε υπόγεια σκοτεινή αίθουσα. Όλοι οι παραπάνω χώροι συνδέονταν μεταξύ τους με διαδάλωδες σκοτεινούς και υγρούς διαδρόμους. Φτάνοντας από το μακρινό ταξίδι οι επισκέπτες με τα δώρα, περνούσαν τη σιδηρόφρακτη αψιδωτή πύλη τους, τούς υποδέχονταν οι ιερείς και τους οδηγούσαν στα δωμάτια υποδοχής. Το πρώτο πράγμα που έκαναν οι ιερείς του Νεκρομαντείου ήταν να πάρουν πληροφορίες για την κοινωνική, οικονομική και οικογενειακή κατάσταση του κάθε επισκέπτη (πελάτη) χωριστά μετερχόμενοι θεμιτούς και αθέμιτους τρόπους.

Στη συνέχεια τους οδηγούσαν στα δωμάτια παραμονής να προετοιμαστούν ψυχικά και σωματικά. Εδώ υποβάλλονταν σε ειδική δίαιτα με κουκιά, όστρακα, παπαρούνες και γάλα από κασίκες που έβρισκαν σε σπαρτοτόπια και κριθαρένιο ψωμί. Οι ουσίες που περιείχαν αυτές οι τροφές, προκαλούσαν αναστάτωση στον οργανισμό. Όταν ο ιερέας έκρινε ότι κάποιος είναι έτοιμος, τον οδηγούσαν μέσ' από ένα θεοσκοτεινό διάδρομο στο λουτρό, όπου έριχνε μια πέτρα πίσω του για να ξεορκίσει το κακό και έπλενε τα χέρια του σ' ένα πιθάρι με νερό.

Μετά το πλύσιμο των χεριών οδηγούνταν στο τελευταίο δωμάτιο παραμονής για άγνωστο χρονικό διάστημα, όπου η δίαιτα ήταν αυστηρότερη. Με προσευχές και ιστορίες του ιερέα μέσα στο σκοτάδι, οι αισθήσεις άρχιζαν να υπολειπώνονται οδηγώντας τον σε παραισθήσεις. Τελικά με οδηγό τον ιερέα κατέβαιναν στο βωμό και θυσίαζαν ένα ζώο.

Επί τέλους, τέλος! Μέσα πάλι από σκοτεινό διάδρομο με τρεις τοξωτές σιδηρόπορτες με καρφιά έφτανε στην κεντρική αίθουσα του Μαντείου. Αφρονισμένος, όπως ήταν, τελούσε «**χόες**» δηλαδή προσφορές με γάλα, μέλι, κρασί και αίμα που χύνονταν στο πλακό-

στρωτο δάπεδο για να εξευμενιστούν οι θεοί του αποχθόνιου κόσμου και για να αφυπνιστούν οι ψυχές από τον αιώνιο λήθαργο.

Η μεγάλη απάτη φτάνει στην κορύφωσή της!

Στην υπόγεια αίθουσα που είναι κάτω από την κύρια ενεδρεύει ο «**πράκτορας**» **ιερέας** που γνωρίζει τα πάντα για το υποψήφιο «**θύμα του**» και τώρα παίζει το ρόλο του «**πνεύματος του νεκρού**»... Ο γιος κοκαλώνει καθώς ακούει, από κάτω, μια απότομη φωνή να λέει:

— Καλώς το Μήτρουμ! Τι κάνεις ουρέ παιδίμ'; Τι έπαθες; Ιγώ είμι ο πατέρας σ', τι κάν' η μάνα σ';

— Πατέρα γιατί μι ρουτάς, δε σμίξας' μι τ' μάνα;

Εκείν' πέθανε απ' τον καημό της ένα χρόνο μετά από 'σένα. Ήθελε, λέει, να 'ρθει να σε ανταμώσει...

— Α! μωρέ παιδίμ' που να με βρει. Ιδώ γίνεται χαμός. Μιλεούνια οι ψυχές... Άιντε ισί τώρα να γνωρίσεις ποιος είναι ποιος, αφού είμαστε ούλοι ίδιοι. Κανένα γνωστό δεν έχω βρει μέχρι τώρα. Για πες μ' όμως τώρα, τι κάν' η προκομένη η αδελφή σ' η Παναγία, παντρεύτηκε ή γυρίζει' ακόμα με τον ένα και τον άλλο;

— Πατέρα, δεν αλλάζ' χούι αυτή, ανύπαντρη θα μείν'...

— Δε μ' λες τουν έχιτι τον ψαρή που με πάηνε καβάλα; Τι κάν' ο αδελφός μου ου Λάμπρος;

— Ου Λάμπρος καλά είναι, ου ψαρής μας ψώφ'σι...

Αλλά για πες μ' ουρέ πατέρα τα δικάσ' τα νέα να μάθουμε και 'μεις πως τα περνάει αυτού κάτ' στον Άδη; Είναι όπως μας λέν' ιδώ, ότι αυτού τα περνάτε ζωή και κότα χωρίς φτώχεια και στενοχώριες;

Πατέρας: Καλά έν'.

Παιδί: Οι φοροκλέφτες, οι φονιάδες, οι απατεώνες και οι «χαλασχωρήδες» που έν';

Πατέρας: Καλά είναι.

— Δε σε καταλαβαίνω ουρέ πατέρα τι μ' λες.

— Λίγα είπα κι πουλά να καταλάβ'ς...

Ο σκοπός της επίσκεψης ολοκληρώθηκε και ο επισκέπτης οδηγούνταν να φύγει από την πίσω πόρτα μην έρθει σε επαφή με τους προσερχόμενους επισκέπτες και του ξεφύγει καμιά κουβέντα... Εξ' άλλου η διαρροή τέτοιων διαδόσεων επιμωρείτο με θάνατο.

Υπεροσημείωση: Ο τελευταίος διάλογος προέρχεται από το Ναυπάκτιο περιοδικό «**δάφνη**».

Νικ. Μαυραγάνης

ΑΡΤΟΤΙΝΑ

Η ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Δίμηνη ενημερωτική
πολιτιστική έκδοση
Ιδιοκτησία του Συλλόγου
Αρτοτινών Φωκίδας
Ν. Π. μη κερδοσκοπικό
Α.Φ.Μ. 090361430

Γραφεία: Αλκέτου 56 Βύρωνας
16232 Τηλ. & Fax: 210 7655568

Συντακτική επιτροπή:
Μαυραγάνης Ιωάννης
Βήλος Γεώργιος
Ράπτης Βασίλειος
Χριστοδούλου Κων/νος
Κατσαρός Κων/νος
Λάμπρου Αθανάσιος

Μαυραγάνης Περικλής
Παλιούρα Βασιλική
Τσιώτα – Μαυροπούλου Ελένη
Εκδότης - Διευθυντής:
Περικλής Μαυραγάνης
Τηλ. 210-2519336
Κιν. 6945799919
e-mail: periklis@mavraganis.gr

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση
Εκτύπωση - διεπεραιώση
Εκδόσεις Γραφικές τέχνες
Καρπούζη Αριστεά & Υίοι Ο. Ε.
Θεοδοσίου 23 Ίλιον Τ.Κ. 13121
Τηλ-Fax: 210 2619003
e-mail: karpouzi@otenet.gr

ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΤΟΤΙΝΩΝ
"Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ"
ΑΛΚΕΤΟΥ 56 - ΒΥΡΩΝΑΣ
162 32 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 210 - 7655568

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Απάντηση στον κ. **ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**,
Αντιδήμαρχο Δημοτικής Ενότητας Καλλιέων, Δήμου **ΔΕΛΦΩΝ**

ΘΕΜΑ: ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Αθήνα, 17 Ιουλίου 2012
Αρ. πρ.: 2071

Α. Στο φύλλο 115/Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2011 της εφημερίδας «Ο ΔΙΑΚΟΣ», επίσημο έντυπο της Αδελφότητας Αθανασίου Διάκου (πρώην Άνω Μουσουνίτσας) δημοσιεύεται το κείμενο ομιλίας του κ. Λεων. Καραγιάννη κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων «**Διάκεια 2011**» στην Άνω Μουσουνίτσα με εκτενή αναφορά στο θέμα της γενέτειρας του Αθανασίου Διάκου.

Ο κ. Καραγιάννης, απόστρατος Αξιωματικός Πολ. Αεροπορίας, έχει χρηματίσει για πολλά χρόνια Πρόεδρος της Κοινότητας Άνω Μουσουνίτσας, Δήμαρχος Καλλιέων από της ιδρύσεώς του μέχρι την κατάργησή του και, έκτοτε, είναι αντιδήμαρχος του Δήμου Δελφών στον οποίο ενσωματώθηκε ο τότε Δήμος Καλλιέων. Αποτελεί, επομένως, τον κατ' εξοχήν και τεκμήριο, επίσημο εκφραστή των θέσεων της Άνω Μουσουνίτσας σε ότι αφορά στη γενέτειρα του Ήρωα της Αλαμάνας Αθανασίου Διάκου.

Χαιρόμαστε, ιδιαίτερα, που ένας επίσημος αξιωματούχος με τις περγαμηνές του κ. Καραγιάννη λαμβάνει, επί τέλους, δημόσια θέση επάνω σ' αυτό το θέμα και έτσι μας δίνει την ευκαιρία να εκθέσουμε, για πολλοστή φορά, την τεκμηριωμένη άποψη που υποστηρίζει την **Αρτοτίνα** ως γενέτειρα του Ήρωα με καταγωγή του, βέβαια, από την Άνω Μουσουνίτσα αφού από εκεί προερχόταν ο πατέρας του.

Ο κ. Καραγιάννης κάνει εκτενή αναφορά σε κείμενα του λογοτέχνη **Ανδρέα Καρκαθίτσα** με λεπτομέρειες για τα χειμαδιά του πατέρα του Διάκου στην Υπάτη κλπ. όπως τις πληροφορήθηκε κατά την περιοδεία του στη Δωρίδα. Η ιστορία, αρκετά γνωστή και από άλλες πηγές, όσον αφορά στο μαρτυρικό τέλος του πατέρα του Διάκου και του υιού του Αποστόλη στις φυλακές της Υπάτης έχει ως αφετηρία τη σύλληψη πατέρα και υιού από τους Τούρκους στην Αρτοτίνα επειδή τροφοδοτούσαν τους κλέφτες της περιοχής με γάλα, τυρί κλπ. από το κοπάδι τους. Εν πάση περιπτώσει για την «**ταμπακίερα**» δηλαδή τη γενέτειρα του Διάκου ο κ. Καραγιάννης **περιέργως παραλείπει να αναφέρει την κατηγορηματική θέση του Ανδρέα Καρκαθίτσα («Ιστορική Σημειώσεις περί Αθανασίου Διάκου», περιοδικό «Εστία», τόμος ΚΕ 1888) που αναφερόμενος στη φήμη για τους δήθεν λόγους που ώθησαν το Διάκο να εγκαταλείψει το Μοναστήρι δηλαδή ασελγείς ορέξεις του Τούρκου Πασά, γράφει κατά λέξη: «Τούτο όμως όχι μόνο αμφισβητεί άλλο τελείως αγνοείται παρά των κατοίκων της Αρτοτίνης, της αληθινής πατρίδος του Διάκου, γερόντων και νεοτέρων». Η διάψευση του κ. Καραγιάννη από το συγγραφέα που επικαλείται είναι προφανής και οι αναγνώστες αυτής της επιστολής έχουν ασφαλώς εξάγει τα συμπεράσματά τους.**

Β. Επωφελούμαστε της ευκαιρίας, ανταποκρινόμενοι και στην **πρόσκληση/ΠΡΟΚΛΗΣΗ** του κ. Καραγιάννη, να αναφερθούμε συνοπτικά σε όλα τα θέματα που θίγει ο κ. Καραγιάννης στο κείμενο της ομιλίας του όπως **Γενέτειρα του Ήρωα, υιοθεσία του πατέρα του, υιοθεσία του αδελφού του, σύνθεση της πατρικής οικογένειάς του, ονοματεπώνυμο του πατέρα του, προτομές στα δύο χωριά κλπ.** Όλα τα στοιχεία, με βάση γραπτές πηγές του 19ου αιώνα, έχουν γίνει ευρέως γνωστά με δημοσιεύματα τόσο του Συλλόγου μας όσο και μελών μας στον περιοδικό τύπο της ευρύτερης περιοχής (περιοδικό «**Στερεά Ελλάς**», εφημερίδες «**Φθιωτιδοφωκίς**», «**Δωρική Αδελφότης**», «**Μαΐστρος της Φωκίδας**», «**Αρτοτίνα**») χωρίς να υπάρξει οποιαδήποτε αντιδραση ή σχολιασμός από την πλευρά της Μουσουνίτσας. Παρατίθενται οι πηγές με περίπου χρονολογική σειρά.

Αρχίζουμε με παράθεση των πηγών που αναφέρονται στη **ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ** του Αθανασίου Διάκου:

1. ΠΑΝ. ΡΟΔΙΟΣ

Μέλος του μετεπαναστατικού τακτικού στρατού, έφθασε μέχρι το βαθμό του στρατηγού και χρημάτισε Υπουργός Στρατιωτικών επί Καποδίστρια. Δημοσίευσε την **πρώτη βιογραφία του Αθαν. Διάκου** στην ελληνική και γαλλική

(Περιοδικό «**Έφορος Στρατιωτικός**», Ναύπλιο 1835) στην οποία αναφέρει «**Ο Αθανάσιος όστις Διάκος φέρεται δια στόματος, ήν εξ Αρτοτίνης της κατά το Λιδορίκιον κωμοπόλεως**».

2. «ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ», ΙΑΚ. Γ. ΡΑΓΚΑΒΗ

Το τρίτομο έργο του Ραγκαβή περιλαμβάνει «**Περιγραφή γεωγραφική, ιστορική, αρχαιολογική και στατιστική της Αρχαίας και Νέας Ελλάδος**» με τον πρώτο τόμο να αναφέρεται στην «**Στερεάν Ανατολικήν και Δυτικήν Ελλάδα**».

Το βιβλίο εκδόθηκε στην Αθήνα το **1853** και περιλαμβάνει λεπτομερή στοιχεία για την ιστορία της περιοχής, τη φυσική γεωγραφία, τη διοικητική διαίρεση και τον πληθυσμό με βάση την απογραφή του 1851, τα παραγόμενα προϊόντα κλπ. Είναι αξιοσημείωτο ότι η διοικητική διαίρεση είναι όπως σήμερα.

Αναφέρει λοιπόν ο **ΡΑΓΚΑΒΗΣ** στο κεφάλαιο «**ΦΩΚΙΣ**»:

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΟΣ

ΔΗΜΟΣ ΚΥΤΙΝΙΩΝ

Άνω Μουσουνίτσα, προϊόντα τα αυτά, 1 ποταμός, 1 ρεύμα, δάση μεγάλα, οικία 100, κάτοικοι 588»

Πιο κάτω, στο κεφάλαιο «**ΔΩΡΙΣ**», αναφέρονται:

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΡΙΔΟΣ

ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΚΥΛΕΙΟΥ

Αρτοτίνα (1), προϊόντα τα ανωτέρω και οίνος, 1 ποταμός, 3 ρεύματα χρήσιμα, οικία 199, κάτοικοι 1052 με σημαντική υποσημείωση (1):

«**Η Αρτοτίνα ην πατρίς του περίφημου ήρωος Διάκου (Αθανασίου)**, ος υψώσας πρώτος την σημαίαν της επαναστάσεως τη 28η Μαρτίου 1821 και αριστεύσας κατά τη Λειβαδιάν και αλλαχού, εμαρτύρησε, συλληφθείς και ανασκολοπισθείς εις Λαμίαν υπό του Ομέρ-Βριόνου».

Ο συγγραφέας έχει περιλάβει μέσα σε τρεις γραμμές τα κύρια σημεία της ιστορίας του Διάκου (**τόπος γέννησης, επανάσταση στη Λειβαδιά, μαρτυρικό τέλος στη Λαμία**). Είναι και γι' αυτό το λόγο ιδιαίτερα σημαντική η καταγραφή του **Ραγκαβή**.

Αντίτυπο του έργου του Ραγκαβή από την πρώτη έκδοση βρίσκεται στη βιβλιοθήκη του Συλλόγου μας.

3. Φ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Ηπειρώτης δάσκαλος Φ. Παπαδόπουλος που υπηρετούσε τότε στην Αρτοτίνα, σε εκτέλεση εντολής του Υπουργείου Παιδείας, υπέβαλε στις **18.12.1858** μελέτη-αναφορά με τίτλο «**περί καταγωγής και διαλέκτου των κατοίκων της κώμης Αρτοτίνης Δωριδος**» (δημοσιεύτηκε το 1868 στην «**Εφημερίδα των Φιλομαθών**» και, πρόσφατα, στο περιοδικό «**Στερεά Ελλάς**», Τεύχος 433/2005) όπου, μεταξύ άλλων, αναφέρει «**Διο και κατά τον υπέρ ανεξαρτησίας αγώνα διέπρεψαν πολλοί εκ των ενταύθα, οίον ο αείμνηστος Διάκος, ο Καλτσάς, ο Σιαφάκας κλπ.**».

4. Αναφορά ΣΤΑΜΩΣ ΜΑΣΣΑΒΕΤΑ (1859)

Η χήρα του Κωνσταντίνου Μασσαβέτα σε αναφορά της προς τον Βασιλέα στις **04.01.1859** με την οποία ζητεί την αύξηση της σύνταξης που, ήδη από το 1837, έπαιρνε αναφέρεται στο σύζυγό της ο οποίος «**μαχόμενος τότε μετά του αδερφού του κλπ.**» και στη συνέχεια «**έκτοτε μείνασα χήρα εγκαταλελειμμένη μετά τριών τέκνων εξ ων το ένα θήλυ άτινα δια να διαθρέψω κλπ.**». Τα τρία τέκνα είναι ο **Δήμος**, η **Θεοδώρα** και ο **Γούλας** που τα βρίσκουμε και στο Πιστοποιητικό του Δημάρχου Κροκυλείου του **1865** που ακολουθεί.

5. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΚΡΟΚΥΛΕΙΟΥ (1865)

Το 1865 εκδόθηκε το υπ' αρ. **687/10-1-1865 Πιστοποιητικό του Δημάρχου Κροκυλείου** όπου υπαγόταν η **Αρτοτίνα**, ύστερα από αίτηση του ανιψιού του Διάκου (παιδιού της αδερφής του Σοφίας) **Παπαθασίλη Κούστα** προκειμένου να υποβληθεί στην Εξεταστική Επιτροπή των Αγωνιστών, σύμφωνα με το από 31.12.1865 Β.Δ. «**περί των κατά τον υπέρ Ανεξαρτησίας αγώνα εκδουλεύσεων και θυσιών**». Το πιστοποιητικό αυτό ανακάλυψε ο διακεκριμένος ιστορικός, ερευνητής και συγγραφέας **Τάκης Λάμπας το 1946** και βρίσκεται κατατεθειμένο στα αρχεία Αγωνιστών της Εθνικής Βιβλιοθήκης.

Πρόκειται για Πιστοποιητικό οικογενειακής καταστάσεως του Αθαν. Διάκου που χορηγείται από το Δήμαρχο του τόπου γέννησης του προσώπου στο οποίο αναφέρεται δηλαδή τον Αθαν. Διάκο στην προκειμένη περίπτωση και περιλαμβάνει όλους τους επιζώντες πλησιέστερους συγγενείς του.

Όλοι οι συγγενείς, απόγονοι των αδελφών του Διάκου **Σοφίας** και **Καλομοίρας**, φέρονται ως κάτοικοι Αρτοτίνας και μόνο, οι απόγονοι του αδελφού του Κων/νου Μασσαβέτα, φέρονται κάτοικοι Άνω Μουσουνίτσας, σε πλήρη συμφωνία και με το περιεχόμενο της αναφοράς ΣΤΑΜΩΣ ΜΑΣΣΑΒΕΤΑ (παρ. 4 ανωτέρω). Το πως βρέθηκε εκεί ο Κωνσταντίνος αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο.

Η καταλυτική σημασία του Πιστοποιητικού είναι αυταπόδεικτη. Αρκεί και μόνο αυτό το Πιστοποιητικό με την **επίσημη προέλευσή του** και πληρότητα

ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Συνέχεια από τη σελ. 3

να καταδείξει σε κάθε καλόπιστο συνομιλητή ότι η γενέτειρα του Διάκου είναι η Αρτοτίνα.

6. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΕΜΟΣ (1839-1926)

Καθηγητής της Βαρβακειού Σχολής και Υφηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, με μεταπτυχιακές σπουδές στη Γερμανία, από το Στείρι Λειβαδιάς. Πραγματοποίησε επιτόπια έρευνα στην Αρτοτίνα και τη Μουσούνισσα στη δεκαετία του 1870 σε αναζήτηση αυθεντικού απογόνου του Διάκου προκειμένου να τιμηθεί από την Πολιτεία. Ο απόγονος βρέθηκε στο πρόσωπο του νεαρού Κώστα Κούστα, εγγονού της Σοφίας, ο οποίος και προσκλήθηκε στην Αθήνα από την Επιτροπή Κρέμου, σπούδασε γιατρός με δαπάνες του Κράτους και άσκησε την ιατρική στην Αρτοτίνα μέχρι το τέλος της ζωής του το 1946. Η Επιτροπή Κρέμου τον μετονόμασε σε «Κώστα Διάκο» για διάσωση του ηρωικού επωνύμου.

Ο καθηγητής Κρέμος πρώτος κατέγραψε και δημοσίευσε πλήρες γενεαλογικό δέντρο της πατρικής οικογένειας του Διάκου στο περιοδικό «Απόλλων», τεύχος πρώτο, Πειραιάς 1883.

Η καταγραφή Κρέμου βασισμένη σε αφηγήσεις πολυάριθμων επιζώντων συγγενών του Ήρωα μεταξύ των οποίων ο ανιψιός του, γιός της Σοφίας, Ιωάννης Κούστας φύλακας στο Μετσόβειο Πολυτεχνείο και ο συμπολεμιστής του Διάκου Αθαν. Ζαρνίκος, σύζυγος της Φέγγως, κόρης της Σοφίας, οι οποίοι ρητά κατονομάζονται, αρχίζει ως εξής:

«Τω 1760 εκ της Άνω Μουσούνισσας κατήλθεν εις Αρτοτίναν Γεώργιος τις νεανίσκος, ορφανός μητρός τε και πατρός και πενέστατος. Τούτον υιοθέτησεν ο θεός αυτού Αθανάσιος Γραμματικός, εξ ου, ως υιοθετηθείς, ονομάσθη Γεώργιος Ψυχογιός. Ο Γεώργιος έλαβε σύζυγον την Χρυσούλαν, εξ ην εγεννήθησαν πέντε τέκνα κλπ.». Στη συνέχεια παραθέτει τη σύνθεση της πατρικής οικογένειας όπως και την υιοθεσία του Κωνσταντίνου με την οποία αυτός και μόνον απέκτησε το επώνυμο Μασσαβέτας, σε πλήρη συμφωνία με το Πιστοποιητικό του Δημάρχου Κροκυλείου (παρ. 5 ανωτέρω) και με τεκμηριωμένα στοιχεία, βασισμένα στην ηλικία του Ιωάννη Κούστα που είχε γεννηθεί το 1813 και ήταν το ένατο τέκνο της Σοφίας, καταλήγει στο 1781 ως πιθανότερο έτος γέννησης του Ήρωα της Αλαμάνας. Σημειώνεται ότι η ημερομηνία αυτή συμπίπτει με την εκτίμηση του αιμίτητου ΓΙΑΝΝΗ ΡΟΥΦΑΓΓΛΗ («Αρτοτίνα», σελ. 177) που με σειρά υπολογισμών από άλλη αφετηρία καταλήγει στο έτος 1782. Ο καθηγητής Κρέμος καταλήγει στο δημοσίευσμά του με την κατηγορηματική δήλωση ότι «Ο Αθανάσιος Διάκος εκ πατρός Γεωργίου Ψυχογιού εκ της Άνω Μουσούνισσας και μητρός Χρυσούλας εγεννήθη εν Αρτοτίνη τω 1781 ότι τη 26 Οκτωβρίου 1820 διορισθείς οπλατάρχης Λεβαδείας διετέλεσε τοιούτος μέχρι της εν Αλαμάνα συλλήψεως, ήτοι μέχρι της 23 Απριλίου 1821, διεδέξατο αυτόν ο Βασίλειος Μπούσγος και παρά ταύτα ουδέν. Παν δε γεγραμμένον παρά ταύτα είναι απόβλητον και αλλότριον της ιστορικής αλήθειας».

7. ΤΑΚΗΣ ΛΑΠΠΑΣ (1904-1995), Βοιωτός ιστορικός-ερευνητής

Η Ολομέλεια της Ακαδημίας Αθηνών, του απένειμε το «Βραβείο Αδελφών Παπαστράτου» «Δια την καλύτερη βιογραφία περί Αθανασίου Διάκου κλπ» που εκδόθηκε με τον τίτλο «Θανάσης Διάκος» το 1949. Ο Λάππας «λαμβάνοντας υπόψη εκατό είκοσι εννέα δημοσιεύματα προς δε τούτους και πλειόνας χειρογράφους πηγές», μεταξύ των οποίων, για πρώτη φορά, του Πιστοποιητικού του Δημάρχου Κροκυλείου (παρ. 5 ανωτέρω), σύμφωνα με την απόφαση της Ακαδημίας, παίρνει σαφή θέση στο θέμα, αναφέροντας «Ένα είναι σίγουρο πως ο Διάκος γεννήθηκε σε κάποιο χωριό της Δωρίδας. Κατά τη γνώμη μου, η καταγωγή του είναι από τη Μουσούνισσα, γεννήθηκε όμως όπως και τα άλλα αδέρφια του στην Αρτοτίνα».

8. Ι. Κ. ΜΑΣΟΥΡΑΣ (1913-1980)

Ο ευσυνειδητός ερευνητής («Ποια η γενέτειρα του Αθανασίου Διάκου», Αθήναι 1975) έχει καταγράψει στις 110 σελίδες του μικρού σχήματος βιβλίου με δωρική λιτότητα και απόλυτη χρονολογική σειρά όλες τις βιβλιογραφικές αναφορές, 57 τον αριθμό, αρχίζοντας από το ΡΟΔΙΟ (1835) και καταλήγοντας στις ημέρες μας, που αναφέρουν είτε την Αρτοτίνα είτε την Άνω Μουσούνισσα ως γενέτειρα του Ήρωα, χωρίς σχόλια, αφήνοντας στον αναγνώστη να κρίνει την αξιοπιστία της κάθε πηγής και να συναγάγει τα δικά του συμπεράσματα. Οι πηγές που αναφέρονται σε αυτή την επιστολή περιλαμβάνονται στο βιβλίο.

9. ΔΗΜ. ΤΣΙΑΜΑΛΟΣ, φιλόλογος-λυκειάρχης, διδακτορική διατριβή (Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2007) που εκδόθηκε σε ογκώδη τόμο (Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2009) με τίτλο «Οι Αρματωλοί της Ρούμελης». Ο Διάκος περιλαμβάνεται πρώτος ανάμεσα στους πολυάριθμους Αρτοτινούς Αρματωλούς.

10. ΚΩΣΤΑΣ ΔΙΑΚΟΣ (1858-1946)

Τον αφήσαμε τελευταίο για ευνόητους λόγους. Πρόκειται για τον αυθεντικό απόγονο του Ήρωα (εγγονό της αδελφής του Σοφίας) που εντοπίστηκε από τον καθηγητή Κρέμο στην Αρτοτίνα (βλ. §6 ανωτέρω). Έζησε

και άσκησε την ιατρική στην Αρτοτίνα μέχρι το τέλος της ζωής του. Ο γιατρός ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΣΤΑΣ - ΔΙΑΚΟΣ πρόλαβε εν ζωή τη γιαγιά του Σοφία, έζησε αρκετά κοντά τα γεγονότα του 1821 και με πρωτογενείς πληροφορίες από τους στενούς του συγγενείς αλλά και τους πολυάριθμους συμπολεμιστές του Ήρωα, κράτησε ζωντανή την ιστορία και τις παραδόσεις που μετέφερε στις επόμενες γενιές με σοβαρότητα, επιστημονική αντικειμενικότητα και πλήρη σεβασμό προς το ιστορικό επώνυμο που, μόνος αυτός, τιμητικά έφερε ήδη από τη δεκαετία του 1870 (βλ. § 6 ανωτέρω). **Συμπερασματικά λοιπόν, η πλευρά της Μουσούνισσας διαψεύδει ακόμα και την επίσημη μαρτυρία του τιμημένου από την Ελληνική Πολιτεία αυθεντικού απογόνου του Αθανασίου Διάκου.**

Γ. ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ, ΗΛΙΚΙΑ, ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΠΑΤΕΡΑ - ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Είναι το κεφάλαιο στο οποίο επικρατεί μια, νομίζουμε ηθελημένη, άνευ προηγουμένη σύγχυση.

Αρχίζουμε με το επώνυμο του πατέρα. Αναφέρεται το επώνυμο «Γραμματικός» (Βαλαωρίτης, Φόρτης, Γούδας, Λάππας) από πιθανή σύγχυση με το γεγονός ότι αυτό ήταν το επώνυμο του θείου του στην Αρτοτίνα από τον οποίο όμως αυτός υιοθετήθηκε και παρέμεινε γνωστός στην Αρτοτίνα ως «Ψυχογιός» (Κρέμος).

Πρώτη αναφορά στο επώνυμο το οποίο έφερε ο πατέρας του Ήρωα όταν πήγε στην Αρτοτίνα γίνεται από τον Γιάννη Βλαχογιάννη («Το επώνυμο του Διάκου», «Εφημερίς», 23.11.1892): Πανουργιάς.

Το ίδιο επώνυμο αναφέρεται και από το γιατρό Κώστα Διάκο (Εφημερίδα «Ρουμελιώτης», 25.08.30) και επαναλαμβάνεται από τον ίδιο στο φύλλο της ίδιας εφημερίδας στις 06.05.1939 με πρόσθετες πληροφορίες για εντοπισμό απώτερων συγγενών του που ζούσαν τότε στην Άνω Μουσούνισσα με το παραφθαρμένο με την πάροδο του χρόνου επώνυμο «Πανουργιόπουλος», δηλαδή «παιδιά του Πανουργιά».

Πάντως, σε κάθε περίπτωση δεν λεγόταν «Μασσαβέτας», όπως ανακριβώς ισχυρίζονται οι φίλοι Μουσουνισσιώτες βασιζόμενοι εσφαλμένα στο υπ' αριθμ. 449/8.6.1865 πιστοποιητικό του Δημάρχου Κυτινίων, το οποίο όμως αναφέρεται στο Δήμο Μασσαβέτα (υιό του Κων/νου).

Όσον αφορά στο βαπτιστικό όνομα του πατέρα του Διάκου πληροφορούμαστε πάλι από τον Κρέμο ότι ονομαζόταν «Γεώργιος», όνομα που εξακρίβωσε ο Καθηγητής από τα επιζώντα τέκνα και εγγόνια των αδερφών του Αθανασίου Διάκου, δηλαδή της Σοφίας και της Καλομοίρας, ένα εκ των οποίων, ο Ιωάννης Κούστας, υιός της Σοφίας, ρητώς κατονομάζεται. **Δεν φανταζόμαστε να υπάρχει καλόπιστος συνομιλητής που να αμφισβητεί το δικαίωμα των εγγονών να γνωρίζουν, τουλάχιστον, το όνομα του παππού τους.**

Όπως συμπληρωματικώς, θα μπορούσε να αναφερθεί η πάγια παράδοση της Ρούμελης σύμφωνα με την οποία συνηθίζονταν κατ' απόλυτο τρόπο εκείνη την εποχή αλλά και μέχρι τις ημέρες μας τα εγγόνια να παίρνουν το όνομα του παππού τους. Έτσι, ο Κώστας Μασσαβέτας τήρησε αυτόν τον άγραφο νόμο δίνοντας στο πρώτο από τα άρρενα τέκνα του το όνομα «Γεώργιος» (βεβαίως κανένα από τα τέκνα του Κώστα Μασσαβέτα δεν πήρε το όνομα «Νικόλαος»). Περαιτέρω, και οι αδελφές του Αθ. Διάκου – η Σοφία και η Καλομοίρα-έδωσαν το όνομα «Γεώργιος» σ' ένα από τα παιδιά τους αλλά σε κανένα το όνομα «Νικόλαος».

Σε αυτό το σημείο δεν μπορούμε να αποφύγουμε τον πειρασμό να επισημάνουμε την πιστή τήρηση της παραπάνω παράδοσης από την οικογένεια του κ. Λεωνίδα Καραγιάννη (188), την οικογένεια του πρώην Προέδρου της Αδελφότητας Αθανασίου Διάκου κ. Κων/νου Κόλλια (207) αλλά και από την οικογένεια του σημερινού Προέδρου της κ. Ιωάννη Σταθιά (622,623), με τους αριθμούς εντός των παρενθέσεων να αντιστοιχούν στις σελίδες του βιβλίου («Γενεαλόγιο των κατοίκων Αθανασίου Διάκου»).

Πέρα ταύτα, η Μουσουνισσιώτικη πλευρά επιμένει ότι το όνομα του πατέρα του Ήρωα ήταν «Νικόλαος», σε μια προφανή προσπάθεια διακοπής της συνέχισης του πατρικού οικογενειακού δένδρου όπως αυτό ξεκίνησε στην Αρτοτίνα.

Για την πιθανή ηλικία του πατέρα του Διάκου, υπάρχει η μαρτυρία του Ιωάννη Κούστα (υιός της Σοφίας – αδελφής του Αθανασίου Διάκου) στον Καθηγητή Κρέμο, ότι δηλαδή ήταν το ένατο παιδί της Σοφίας η οποία ήταν 42 ετών όταν τον γέννησε το 1813.

Έτσι, το έτος γέννησης της μητέρας του Σοφίας τοποθετείται περίπου στα 1771 και άρα η Καλομοίρα (η άλλη αδελφή του Διάκου και το πρώτο παιδί της πενταμελούς οικογένειας) θα είχε γεννηθεί το πολύ γύρω στα 1768 με 1769, οπότε με βάση τον «συντελεστή γενιάς» των 25 ετών που δέχεται και ο Μουσουνισσιώτης Αθ. Παπαγεωργίου στο «Γενεαλόγιο κατοίκων Αθανασίου Διάκου», η γέννηση του πατέρα του Διάκου τοποθετείται

ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Συνέχεια από τη σελ. 4

γύρω στα 1743. Η εκτίμηση της ηλικίας του πατέρα του Διάκου συμπίπτει με την αντίστοιχη εκτίμηση του αείμνηστου **Γιάννη Ρουφαγάλη («ΑΡΤΟΤΙΝΑ» πρώτη έκδοση 1990, επανέκδοση 2007, σελ. 176-178)** που, ξεκινώντας από άλλη αφετηρία, καταλήγει στη θανάτωσή του από τους Τούρκους γύρω στα 1793/1794 σε ηλικία γύρω στα 50 χρόνια, άρα έτος γέννησης γύρω στα 1743.

Συνεπώς, όταν γύρω στα 1760 ο πατέρας του Διάκου πήγε στην Αρτοτίνα (Κρέμος), ήταν ήδη –κατά την έκφραση του κ. Καραγιάννη- ένα **«αντράκι»** ηλικίας 17 ετών περίπου και ασφαλώς γνώριζε –πάλι κατά την έκφραση του κ. Καραγιάννη- **«ποιος είναι, από πού κατάγεται και τι ήθελε στην Αρτοτίνα»**.

Για την υιοθεσία του πατέρα του Διάκου από τον θείο του στην Αρτοτίνα, ουδείς λόγος συνηγορεί να απορριφθεί η καταγραφή του Καθηγητή Κρέμου η οποία αποτελεί αποτέλεσμα πληροφοριών που συνέλλεξε επί τόπου και ασφαλώς διασταύρωσε πριν τις δημοσιεύσει ενόψει της επιστημονικής του ιδιότητας.

Τέλος, αναφορικά με την υιοθεσία του Κωνσταντίνου (αδελφού του Διάκου) από την άτεκνη αδελφή του πατέρα του Στάμω (σύζυγο Ιωάννη Μασσαβέτα στην Άνω Μουσουνίτσα) τα πράγματα είναι πολύ απλά. Την πληροφορία καταθέτει με ρητό τρόπο ο Κρέμος και επιβεβαιώνεται με το υπ' αριθμ. 687/10.01.1865) Πιστοποιητικό του Δημάρχου Κροκυλείου όπου αναφέρονται ως κάτοικοι Μουσουνίτσας με το επώνυμο Μασσαβέτας τα τρία παιδιά του Κων/νου Μασσαβέτα σε πλήρη συμφωνία και με την αίτηση της συζύγου του Κωνσταντίνου Μασσαβέτα, δηλ. της Στάμω Μασσαβέτα (παρ. Β4 ανωτέρω). Η υιοθεσία αναφέρεται και από μεταγενέστερους συγγραφείς (Βαλαωρίτης, Φόρτης, Γούδας).

Ένα είναι βέβαιο: Ο Κωνσταντίνος που είδαμε πώς βρέθηκε στην Άνω Μουσουνίτσα και πώς πήρε το όνομα Μασσαβέτας, είναι ο Γενάρχης της μετέπειτα μέχρι και τις ημέρες μας γενιάς των Μασσαβεταίων.

Δ. ΠΡΟΤΟΜΕΣ ΗΡΩΑ

Ο κ. Καραγιάννης αναφέρεται και στην προτομή του Ήρωα που κοσμεί την πλατεία του χωριού του και την οποία έστησαν οι συμπολίτες του (**Αθαν. Παπαγεωργίου «Η Κοινότητα Αθανασίου Διάκου» σελ. 267**). Και βέβαια η καθόλα θεμιτή και αξιόπαινη πράξη των Μουσουνιτσιωτών να τιμήσουν τον Ήρωα που καταγόταν από το χωριό τους ουδεμία σχέση έχει με το **«παραμύθι»** του κ. Καραγιάννη ότι δήθεν ο Στρατηγός Νικ. Πλαστήρας «επισκεπτόταν τις γενέτειρες των Ηρώων, έστηνε προτομές, έκανε αποκαλυπτήρια για να εξυψώσει το ηθικό των Ελλήνων». Ήταν άλλωστε τόσα πολλά και δύσκολα τα προβλήματα που είχε να επιλύσει μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Οπωσδήποτε, η επίσκεψη του Στρατηγού στην Άνω Μουσουνίτσα σε ανταπόκριση, ως λέγεται, σχετικής πρόσκλησης από επώνυμο Μουσουνιτσιώτη ασφαλώς και περιποιεί ιδιαίτερη τιμή στο χωριό.

Όμως, προτομή του Ήρωα κοσμεί και την πλατεία της Αρτοτίνας. Κατασκευάστηκε με δαπάνες τις Δωρικής Αδελφότητας και τα αποκαλυπτήριά της εντάχθηκαν στον **επίσημο εορτασμό της Εκατονταετηρίδας της Εθνικής Παλιγγενεσίας**. Ο εορτασμός της Εκατονταετηρίδας είχε προγραμματιστεί αρχικά για το 1921 με τον Νόμο 1375 (ΦΕΚ92/1918), μεσολάβησε η Μικρασιατική περιπέτεια και κηρύχτηκε, τελικά, με τον **Νόμο 3009/1922 (ΦΕΚ 143/1922) το έτος 1930 ως «εορτάσιμο έτος με πρόβλεψη ανέγερσης αναμνηστικών μνημείων και ανδριάντων εντός του πλαισίου των εορταστικών εκδηλώσεων»** κλπ. Τέλος, με Διάταγμα (ΦΕΚ 277/1928) σε εκτέλεση του πιο πάνω Νόμου 3009 η Κεντρική Επιτροπή Εκατονταετηρίδας συστάθηκε με Πρόεδρο τον **πρώην Πρωθυπουργό Αλεξ. Ζαΐμη**, Αντιπροέδρους τον **Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρυσόστομο** και τον **Πρόεδρο της Βουλής Ιωάννη Τσιριμώκο**, τιμητική επιτροπή από **πρώην Προέδρους Δημοκρατίας, πρωθυπουργούς και υπουργούς, και τακτικά μέλη επιφανείς προσωπικότητες της χώρας (Πρόεδρο Ακαδημίας Αθηνών, Πρυτάνεις Πανεπιστημίου Αθηνών και Ε.Μ. Πολυτεχνείου, Ακαδημαϊκούς, Πανεπιστημιακούς καθηγητές κ.λπ.)**.

Η πρωτοβουλία της Δωρικής Αδελφότητας λοιπόν, εντάσσεται σε αυτή την προτροπή της Πολιτείας. Τα αποκαλυπτήρια της προτομής έγιναν με μεγάλη επισημότητα το διήμερο 29/30 Αυγούστου του 1930 προκειμένου να συμπέσουν με τον εορτασμό της Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου όπου είχε μονάσει ο Αθανάσιος Διάκος. **Συγκεκριμένα παρίστατο κυβερνητικό κλιμάκιο με επικεφαλής τον Υπουργό Δικαιοσύνης Ν. Αβραάμ, τελετάρχης ήταν ο Αρτοτινός Μακεδονομάχος Στρατηγός Β. Σταυρόπουλος ενώ ο Λιδωρικιώτης Στρατηγός Αθ. Μάρκου ήταν επικεφαλής τιμητικού στρατιωτικού αγήματος από πολυάριθμο τμήμα Ευζώνων της Προεδρικής Φρουράς και στρατιωτική μπάντα.**

Επισημαίνεται ότι οι εορταστικές εκδηλώσεις ολοκληρώθηκαν με τον

εντοχιισμό στην πρόσοψη του κελιού του Διάκου μαρμάρινης πλάκας με την επιγραφή:

**«ΕΝΤΑΥΘΑ ΕΜΟΝΑΣΕ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ
ΤΗΣ ΑΡΤΟΤΙΝΗΣ Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1930
Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ 1830 – 1930»**

Η πανηγυρική αναγνώριση από την Πολιτεία της Αρτοτίνας ως ΓΕΝΕΤΕΙΡΑΣ του Ήρωα είναι κάτι παραπάνω από προφανές.

«Η επίσημη αναγνώριση της Ελληνικής Πολιτείας»

Ε. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ελπίζουμε να έχουμε δώσει επαρκείς απαντήσεις σε όλα τα θέματα που έθιξε ο κ. Καραγιάννης στην ομιλία του, με χρήση γραπτών πηγών αναμφισβήτητου κύρους όπως:

- (α) **Έγγραφα Αρχών** (Πιστοποιητικό Δημάρχου Κροκυλείου §B5)
- (β) **Επίσημες Εκθέσεις** (Φ. Παπαδόπουλος §B3)
- (γ) **Ιστορικές Μαρτυρίες** (Κρέμος §B6)
- (δ) **Ιστορικά Βιβλία** (Ρόδιος §B1, Ραγκαβής §B2, Λάππας §B7)
- (ε) **Αναγνώριση Πολιτείας** (Εορτασμός Εκατονταετηρίδος 1930 –§Δ)
- (στ) **Παράδοση:** Ζωντανή μέχρι σήμερα στην Αρτοτίνα (γνωστά ερείπια πατρικού σπιτιού, συνέχιση οικογένειας της μητέρας Χρυσούλας καθώς και των πολυμελών οικογενειών των αδελφών του – της Σοφίας και της Καλομοίρας- τοπωνύμια όπως «Βρύση Καφούρα», «της Ψυχογυίνας η μηλιά» κλπ). Η παράδοση, μεταξύ άλλων, έχει μείνει ζωντανή χάρις στον αυθεντικό απόγονο του Αθανασίου Διάκου, τον γιατρό Κώστα Κούστα – Διάκο, εγγονό της αδελφής του Διάκου Σοφίας (1858 – 1946).

Η προσεκτική μελέτη και διασταύρωση του περιεχομένου των πιο πάνω αυστηρά κωδικοποιημένων πηγών ουδεμία αμφιβολία αφήνει στον οποιοδήποτε καλόπιστο συνομιλητή ότι ο Αθανάσιος Διάκος (και τα αδέρφια του) γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αρτοτίνα.

Άλλες πρωτογενείς πηγές, εξίσου σοβαρές και αξιόπιστες, δεν υπάρχουν. Πάρα ταύτα, αν η πλευρά της Άνω Μουσουνίτσας διαθέτει κάποιες άλλες, εξίσου έγκυρες πρωτογενείς πηγές, ας τις παρουσιάσει προκειμένου να αξιολογηθούν.

Εν τω μεταξύ ας σταματήσει επιτέλους η αδίστακτη καπηλεία του ονόματος και της ιστορίας του Ήρωα της Αλαμάνας. **Η ιστορία δεν γράφεται ούτε τεκμηριώνεται με συλλήθδην μετονομασίες τόπων και προσώπων ούτε και με τις συχνές προσκλήσεις τηλεοπτικών καναλιών για την προβολή της Άνω Μουσουνίτσας ως δήθεν γενέτειρας του Διάκου κλπ..** Η Άνω Μουσουνίτσα είναι από μόνη της ένας όμορφος προορισμός κι ως εκ τούτου αυτές οι πρωτοφανείς/προκλητικές ενέργειες και πρακτικές που έχουν προφανή σκοπό την τουριστική προβολή του χωριού προσβάλλουν βανάουσα την ιστορία του Πρωτοήρωα του 1821.

Για τον Σύλλογο Αρτοτινών,
Ιωάννης Μαυραγάνης – Πρόεδρος Δ.Σ.
Γεώργιος Α. Βήλος – Αντιπρόεδρος Δ.Σ.
Βασίλειος Ράπτης – Γενικός Γραμματέας

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΩΡΙΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΟΣ

Συνέχεια από το προηγούμενο φύλλο

"Περάσαμε τις Σαΐτες πρώτα, ένα απ' τα παραποτάμια που σμίγουν και φτιάνουν το Φειδαρη. Άκουσα Σαΐτες και πριν, μα έλεγα πως θα πρόκειται για τίποτα σαΐτες απ' αυτές που φτιάνανε εμείς τα παιδιά και παίζαμε. Όταν είπα στον μακαρίτη τον πατέρα μου πως φανταζόμουν τις Σαΐτες, ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

- Βρε κουτέ, λέει, σαΐτα λεν και μια λωρίδα χωράφι. Τούτο το ποτάμι απ' αυτή τη σαΐτα πήρε το όνομα. Εκεί δα στην ακροποταμιά ο μακαρίτης ο...είχε δυο σαΐτες χωράφι. Έλεε εκείνος: "πάω στις σαΐτες", είπαν και οι άλλοι: στις Σαΐτες, το πήρε και το ποτάμι το όνομα.

Αυτά λέγαμε κι είχαμε πάρει ένα ανήφορο την πέρα μεριά της ακροποταμιάς, που θα μας έβγανε στον Αϊ Λια. Περνώντας τις Σαΐτες, θέλεις μισή ώρα ώσπου να βγεις στη ράχη παραπάνω, κι ο δρόμος σου θα είναι ανάμεσα σε δάσος από γερασμένα έλατα. Ούτε που καταλαβαίνεις όμως πως βγάζεις κείνον τον ανήφορο, σε ξεκουράζουν οι βόλτες που κάνει η στράτα πέρα δώθε. Έτσι άκοπα βρεθήκαμε στο ξέφαντο, στη ράχη. Κοιτάζω για Αϊ Λια, πουθενά Αϊ Λιας. Ρωτάω τον πατέρα μου μη τυχόν τον προσπεράσαμε και κείνος μου 'δειξε ένα σωρό πέτρες γι' Αϊ Λια. Πήγα, ανάμεσα απ' τις πέτρες ξεχώρισα τα παλιοθέμελά του και εκεί κοντά του δυο τρεις αρχαίους τάφους ανοιχτούς. Μακριά πέτρα από δω, άλλη από κει, και δυο κοντές στο κεφάλι και στα πόδια, να ο τάφος.

Σαν είδε ο πατέρας μου πως τον κοίταζα με περιέργεια - Μνήματα, λέει, απ' τον καιρό των Ελλήνων. Ήταν ο τόπος τότε γιομάτος από Ελληνούς, κάτι άντρες ψηλούς ως εκεί πάνω αλλά τους χάλασε ο θεός. Ένα κουνούπι έστειλε, λαλούσε το κουνούπι στ' αυτί τους κι' απόθαιναν. Ήξεραν αυτοί πως τους περιμένει ο θάνατος κι έφταναν από μόνοι τους το μνήμα που θα τους έθαφταν. Έπαιρναν το πιάτο τους, το μπότι τους για νερό, το κάθε τι χρειαζούμενο, έμπαιναν καθένας μέσα στο μνήμα του και περίμενε. Ακούοντας το κουνούπι πέθαιναν.

Απ' τον Αϊ Λια και πέρα παύει η μεγάλη ανηφοριά. Πας ίσια, περνάς ρεματάκια, καβαλάς ραχούλες και σε μισή ώρα φτάνεις στην Κρέκιζα το βελούχι.

Τι πολύ και κρύο νερό!

Παραπάνω είναι ο Κωσταρτσιώτικος Αϊ Λιας, χαμηλότερα η Κρέκιζα, ένας μικρός διάσελος, δεξιά του πιάνεται ένα βουνό όλο έλατα, αριστερά του άλλο, πιο ψηλό και γυμνό. Πάει, πάει τον ανήφορο ως τα ουράνια, εκεί που τελειώνει το βουνό είναι ίσιωμα, το Νεραϊδάλωνο. Το βλέπαμε κι απ' το χωριό το Νεραϊδάλωνο, είναι η τρίτη, αλλά και χαμηλότερη κορφή του Βαρδουσιού.

- Νεραϊδάλωνο!

- Ναι, Νεραϊδάλωνο, έκαμε ο πατέρας. Στον Αϊ Κωνσταντίνο το δικό μας, τον πιάνουν το χορό αυτές οι Κυράδες, οι Νεραϊδες. Το γιοματάκι τον πιάνουν κι έπειτα παίζοντας τα νταούλια τους και τραγουδώντας κατεβαίνουν ολόρεμα, και πέφτουν στο ποτάμι, τις Σαΐτες. Πλένουν τα ρούχα τους, τ' απλώνουν στον ξεριά, λούζονται, χτενίζονται. Όλο το μεσημέρι το περνάνε στο ποτάμι. Σαν έρθει το δειλινό, παίζοντας και πάλι τα όργανα, παίρνουν τον ανήφορο και βγαίνουν στο Νεραϊδάλωνο κι εκεί στρώνουν το χορό. Ως το βράδυ χορό. Την άλλη μέρα τα ίδια.

Δυο κόσμους χωρίζει η Κρέκιζα, τον ένα του χωριού μου τον κόσμο με τα βουνά του, τη Σιτίστα παραπέρα, και βαθιά πολύ βαθιά κάτω, το Φειδαρη με τα παραποτάμια του π' αφήναμε πίσω μας. Και τον άλλο, τον καινούριο για μένα κόσμο, που ξανοίγεται μπρος μου. Και να: Αρι-

στερά μας πρόβαλε ένας ζυγός ψηλός και μακρύς πολύ, πιασμένος απ' τα Βαρδούσια. Είναι τα Μετερίζια με τα χλοισμένα λιβάδια τους που βόσκουν τα Βοστινισιώτικα τα πρόβατα.

Εκεί που ο ζυγός αποσώνεται, είναι σηκωμένη μια κορφή που μοιάζει σαν κεφάλι σκουφωμένο, αποκάτω της ένα χωριό το Κλήμα. Παραπέρα άλλα βουνά που μόλις τα ξεχωρίζεις τυλιγμένα όπως είναι στην καταχνιά τους, στου Λιδωρικού τα μέρη εκείνα.

Δεξιότερά τους, τα προβούνια του Τρίκορφου. Παραδώθε μια ράχη που πιάνεται απ' το Βοστινισιώτικο τόπο, πάει ...πάει και δεν αποσώνεται.

Ο πατέρας μου την είπε Μακριά ράχη, αν ήταν χειμώνας λέει, αυτή θα παίρναμε κορφή - κορφή της, πηγαίνοντας θα πέφταμε εκεί που σμίγει το Γρανιτόρεμα με τον Κόκκινο.

Δεξιά απ' τη Μακριά Ράχη, φαινόταν και το Βλαχοβούνι. Την Πενταγιού όμως που είναι στην ποδιάς του τον κόρφο, μας την κρύβει της Κωστάρτσας το βουνό. Όλος αυτός ήταν ο καινούριος κόσμος για μένα και σαν σ' ένα πανόραμα ο μακαρίτης ο πατέρας μου έκανε και το πρώτο μου μάθημα της Γεωγραφίας. Απ' την Κρέκιζα κι εκείθε, όλο και κατεβαίνει η στράτα, περνάει ρέματα, υπερβαίνει ραχούλες, ώσπου σε βγαίνει στο χωριό. Κατώστρατα μας ακολουθεί και τ' αυλάκι που πάει το νερό του Βελουχιού στην Κωστάρτσα και ποτίζει τους κήπους.

Τα πρώτα σπίτια της τα είδαμε και πριν φτάσουμε τα άλλα τα κρύβει μια χαμηλή ράχη.

- Να η Απάνω Κωστάρτσα, λέει, ο πατέρας μου, ευθύς του μπήκαμε.

Εγώ κοιτούσα το χωριό με μεγάλη περιέργεια. Απαράλλαχτη σαν την Αρτοτίνα, το χωριό μου, μου φάνηκε κι η Κωστάρτσα. Σπίτια λασπότοιχα με γαλαζόπετρα και ξυλοδέματα εκεί, το ίδιο κι εδώ. Τους ίδιους κήπους τα ίδια οπωρικά. Σοκάκια, στενά, ξεροτοιχιές, φράχτες, γουρούνια, κότες μαρτινάνα ανάκατα, σα να βρισκόμουν στον Κάτω Μαχαλά της Αρτοτίνας μου φαινόταν.

Στον πάτο στο χωριό όπου μας έβγαλαν τα σοκάκια, είναι τα μαγαζιά, εκεί κουτσόπιναν οι Κωσταρτσιώτες τρώγοντας και κοκορέτσια. Οι πιο πολλοί τους ξενιτεύονται στην Αθήνα, και τώρα που δεν τελείωσε το καλοκαίρι ακόμα, κι είναι εδώ για να πίνουν το κρύο νερό, αυτή τη δουλειά κάνουν απ' το πρωί ως το βράδυ.

Μας σταμάτησαν, όπως θα σταματούσαν και κάθε άλλον που τυχόν θα περνούσε απ' το χωριό τους για να τον φιλέψουν. Η φιλοτιμία και φιλοξενία στο χωριό είναι νόμος.

Τέταρτο παρακάτω και πέρα απ' το ρέμα, είναι το Κάτω Χωριό ή Κάτω Κωστάρτσα. Πολύ σωστά μετονόμασαν το χωριό τους οι Κωσταρτσιώτες Διχώρι. Το ίδιο σχολείο και την ίδια εκκλησιά έχουν τα δύο χωριά. Και τα δύο τ' αφήνουμε στην Απάνω Κωστάρτσα. Τα παλιότερα όμως τα σπίτια και πολλές καστανιές τα έχει η Κάτω Κωστάρτσα. Από το Κάτω χωριό φαίνεται και η Βοστινίτσα σαν φωλιά φτιαγμένη σ' ένα κόρφο που γίνεται ανάμεσα από τα τριγύρω βουνά.

Βλέποντας αριστερά μας τη Βοστινίτσα πήραμε κατήφορο ως μια ώρα. Εκεί π' αποσώνεται ο κατήφορος ξεμυτίζει ένα ρέμα από δεξιά, βρίσκει τον Κόκκινο που κατεβαίνει απ' τη Βοστινίτσα και τον σμίγει. Στη σμίξη τους υψώνεται ένα βουναλάκι σαν πυραμίδα στην κορφή του είναι παλιό κάστρο, ο "Παλιόπυργος", το λένε.

- Του Ελλήνου κάστρο, άκουσα απ' τον πατέρα μου.

Απ' αυτού και πέρα ισιάζει ο δρόμος γιατί όλο ξεριά ποταμού, ούτε πολύ ούτε λίγο ξεριά, δυο ολάκερες ώρες τραβηχτές. Και δεν βλέπεις,

τίποτα άλλο παρά άμμο, στρογγυλόπετρες, στουρναρόλιθα πλατάνια και βουνοπλαγιά από δεξιά κι' αριστερά με δάσος πυκνό από δέντρα, αριές, κουμαριές και ρεϊκία.

Ακόμα καλοκαίρι, κι' όμως το νερό του ποταμίου είναι πολύ και θολοκόκκινο, όπως τον χειμώνα, με το να περνάει από κοκκινοχώματα.

- Γι' αυτό το είπαν και Κόκκινο, μου είπε ο πατέρας. Ώσπου να το βγάλωμε τον ξεριά είχαμε αφήσει δεξιά μας τρία χωριά, το Νούτσομπρο - τώρα Ψηλό χωριό - τα Δρεστενά και την Πενταγιού. Τα δύο πρώτα τα είδα, γιατί φαίνονται απ' το ποτάμι, το τρίτο μου 'δειξε ο πατέρας μου που είναι, όταν είχαμε διαβεί εκεί που σμίγει ο Κόκκινος με το Πενταγιόρεμα.

Πριν τον βγάλουμε τον Κόκκινο, πήραμε αριστερά το τελευταίο πλάι της Μακριάς Ράχης - στα Πίσω Χωράφια, το λένε εκεί - κι' έπειτα πέσαμε στη σμίξη του με το Γρανιτόρεμα. Πίσω μας φαντάζει τώρα η Γρανίτσα κάτω από δυο βράχους που μοιάζουν κάστρα, παρεμπρός, όπου πάμε, ακολουθώντας μυλαύλακο, ακόμα και τώρα σώζονται τα θεμέλια του παλιού χανιού που άφησε και παροιμία.

- Του Σκορδά το Χάνι, είπε ο πατέρας. Καλή αντάμωση στου Σκορδά το Χάνι. Που να δώσω προσοχή εγώ τόσο μικρός τότε σε παροιμίες. Απ' του Σκορδά το Χάνι και πέρα ημερεύει ο τόπος, ισιάζει πιο πολύ η στράτα και λες πως είσαι σε κάμπο, ενώ βαδίζεις κατά την ομαλή αριστερή ακροποταμιά. Σε λίγο ο Κόκκινος εκεί που πλησιάζει να σμίξει το Μέγα το ποτάμι πλατάνει, γίνεται απέραντος ο ξεριάς του.

Περνώντας του Αγά το Κοτρώνι, όπου σήμερα έγινε η γέφυρα του αμαξωτού δρόμου που πάει στον Έπαχτο, είδαμε αριστερά μας ένα βουναλάκι. Στην κορφή του φαίνεται ένα παλιό κάστρο, με πύργο απ' του Ελλήνου και του Βενετσάνου τον καιρό.

- Την πίσω μεριά του είναι το Βελούχοβο (αρχαίο Κάλλιο) με το πολύ νερό που βγαίνει στη ρίζα του ορθόκοφτου βράχου, κι' άκουσε και την ιστορία του, είπε ο πατέρας.

- "Η Ωριά του κόσμου, η βασιλοπούλα, σ' αυτό το κάστρο μέσα κατοικούσε. Δυο βασιλόπουλα, και τα δυο αδέρφια, ζητούσαν να την πάρουν γυναίκα.

- Εσύ, λέει, η Ωριά στον έναν αδερφό, θα πας στο Νεζερό και θα φέρεις το νερό, κι' εσύ, λέει στον άλλον, θα χτίσεις κάστρο στην κορφή στο βουναλάκι. Όποιος από τους δυο σας τελειώσει πρώτος τη δουλειά του, κείνος θα είναι και ο άντρας μου. Πάει ο πρώτος αδερφός στο Νεζερό, πήρε το νερό και το έφερε με υδραγωγείο. Ξέσπασε το νερό στον κάμπο της Λαμίας κι' έπειτα ψηλά στα Μετερίζια, αλλά και τις δυο φορές το βούλωσε κι ερχόταν μια χαρά.

Μα κι' ο δεύτερος δεν σταύρωσε τα χέρια, άρχισε να χτίζει το κάστρο με τετράγωνα μάρμαρα. Χτίσε, χτίσε, μια πέτρα έλειπε ακόμα κι' η δουλειά θα τελειωνε, πριν το νερό φτάσει στο Νεζερό.

- Άφες με, να πέσω στα γόνατά σου και ν' αποκοιμηθώ λιγουλάκι, λέει στην Ωριά, η δουλειά σαν τελειωμένη είναι, κι' αυτή τον άφησε. Μα δεν πέρασαν ούτε πέντε λεπτά και το νερό νάτο κι' έφτασε στο Βελούχοβο.

Ββββ... ακούστηκε βοή και κακό. Ξύπνησε ο πρώτος, μα τι τ' όφελος, το στοίχημα το κέρδισε ο αδερφός του.

Από την πίκρα του κι' αυτός αρπάζει την τελευταία τετράγωνη πέτρα για να τον σκοτώσει. Φεύγει κείνος τον κατήφορο κατά τον κάμπο της Βελάς πέρα. Του το 'ριξε το μάρμαρο, μα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΩΡΙΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΟΣ

Συνέχεια από τη σελ. 6

δεν τον πέτυχε είχε προσπεράσει. Αν περάσεις ποτέ στο χωριό του Μαλαντρινού, θα την ιδείς πανώδρομα, την τετράγωνη αυτή πέτρα. Από τότε μένει εδεκεί.”

Ώσπου να διηγηθεί ο πατέρας μου την παλιά αυτή ιστορία, είχαμε φτάσει στο Στενό.

Όνομα και πράμα στενό. Από δω ο βράχος, αποκεί βράχος κι ανάμεσα να περνάει το ποτάμι, ο Δάφνος. Στους βράχους τούτους σφηνωμένο στέκεται ακόμα και σήμερα ένα παλιό γεφύρι, καμάρα ασβεστόχτιστη από τον καιρό του Βενετσάνου. Σήμερα έγινε άλλο γεφύρι, ψηλότερα απ' αυτό για να περνάει ο αμαξόδρομος Λιδωρικίου Ναυπάκτου. Το κλειδί σ' όλη την επαρχία της Δωρίδας είναι το Στενό. Εδώ σταυρώνονται όλοι οι δρόμοι της.

Την πέρα μεριά του παλιού γεφυριού, στο βράχο, είναι κόνισμα. Κάνουν σταυρό του ρίχνουν τον οβολό τους όσοι περνούν. Αποπέρα, κατά του Λιδωρικού το μέρος στο ριζόβραχο, είναι παλιό καλντερίμι.

Το 'φτιασε ο Κόταρης, ήταν παλιός Βουλευτής, είπε ο πατέρας, για να γλυτώνει απ' την πλημμύρα του ποταμού ο κόσμος, γιατί το ποτάμι όταν ήταν κατεβασμένο έφτανε ως τα ριζόβραχα. Σε τούτο το καλντερίμι είδα πρώτη φορά στη ζωή μου και τηλέγραφο.

Στύλος εδώ, στύλος παραπέρα, όλο στύλοι στην αράδα, στην κορφή στον κάθε στύλο μπηγμένο από ένα πήλινο κανατάκι, από κανατάκι σε κανατάκι σύρμα συγκρατητό, να η πρώτη μου εντύπωση. Ο πατέρας είπε:

- Πάει τα χαμπέρια από ένα μέρος σ' άλλο ο τηλέγραφος.

Τον ρώτησα πως, μα δεν ήξερε να μου πει.

Με τη φαντασία μου εγώ τότε, έλεγα πως κρεμούν το γράμμα στο σύρμα και πως το σύρμα το τραβάει και το πάει από το ένα μέρος στο άλλο. Ένα μόνο δεν μπορούσα να καταλάβω, πως το γράμμα περνάει από το ένα κανατάκι στο άλλο, και γιατί χρειάζονται αυτά τα κανατάκια.

Απ' το Στενό και πέρα μαζί με το σύρμα πάμε στο Λιδωρίκι. Απ' αριστερά μας η Γκίωνα, άγριο και θεόρατο βουνό, όπως είναι νόμιζα πως θα πέσει να μας πλακώσει. Ανάμεσα απ' αυτή και τα Βαρδουσία ξεμυτίζει ο Δάφνος, το μέγα Ποτάμι, όπως λέει κι' ο κόσμος. Κοντά στο Στενό το σμίγει η Μπελεσίτσα του Λιδωρικού που έρχεται από του Μαλαντρινού.

Περάσαμε και τα Χάνια που είναι ακόμα πέρα απ' το Στενό, περάσαμε ανάμεσα στα Λιδωρικήτικα τ' αμπέλια, πήραμε τον ανήφορο και βγήκαμε στο Λιδω-

ρίκι.

Μια σειρά σπίτια, όλα στη γραμμή με μαγαζιά αποκάτω αποπέρα και αποδώθε από το ρέμα που περνάει καταμεσής στο χωριό. Τα σπίτια δίπατα και τρίπατα, ασβεστόχτιστα τα πιο πολλά, αυτό ήταν και είναι ακόμα το Λιδωρίκι.

Στη μέση του μια πλατειά, όσο ένα αλώνι, γύρω τα καφενεία, η μια της άκρη η Βαθιά (βρύση), κοντά στη Βαθιά ένα παλιό φουντωτό πλατάνι, αποκάτω τραπέζια που κάθονται οι χασομέρηδες, αυτό είναι το παραπανίσιο απ' το δικό μου χωριό και σ' αυτό και στα πολλά μαγαζιά καυχώνται οι Λιδωρικήτες και λεν πως το Λιδωρίκι τους είναι πόλη, ας είναι και μικρότερο απ' την Αρτοτίνα.

Παραπάνω λίγο απ' τη Βαθιά, το χάνι του Γιαλακίδη. Το θυμάμαι καλά, εκεί ξενουχίσαμε κείνο το βράδυ. Ακόμα και τώρα δε φεύγει απ' τη μύτη μου μια παράξενη βρώμα του χανιού και ποτέ δεν λησμονώ τον άσχημο ύπνο που έκαμα πάνω σ' ένα πάγκο.

Ύστερα απ' τα μεσάνυχτα ξυπνήσαμε, θεέ μου τι σκοτάδι! Αν δεν είχαμε τα ζώα ούτε και θα μπορούσαμε να βγάλουμε ένα ολόμπηχτο ανήφορο που πήραμε, όλο πέτρα και πουρνάρι. Να πας, να πας και να μη σώνεται αυτός ο ανήφορος. Να 'χεις τη νύστα, να 'χεις και το φόβο μη σκοντάψει το μουλάρι και σουροβολιαστείς χάμω.

Σκαλί την ονόμασε αυτή τη στράτα ο πατέρας, και τότε πρώτη φορά κατάλαβα τι θα πει σκαλί, γιατί εμείς στο χωριό μας δεν έχουμε πετρωτό τόπο όπως στο Λιδωρίκι, για να 'χουμε και σκαλιά. Το Σκαλί μας έβγαλε σε βουνό, τον Πλατό, κι' απ' τον Πλατό ισιάσαμε για τις Καρούτες. Δεν το είδα αυτό το χωριό ποτέ, γιατί περάσαμε νύχτα.

Φέξαμε στο Δώθε Καρουτιανό Κάμπο και με τον ήλιο είχαμε βγάλει και τον Πέρα, έπειτα φτάσαμε στο Καρουτιανό Χάνι, στον Έλατο.

Όλο έλατα από γύρω, μαύρα σαν πίσσα, ένα χανάκι, ισόγειο κι' ο χανιάτης με μια συγγούνα μαύρη και φλοκωτή σαν να 'ναι γυναίκα, αυτή είναι η πρώτη μου εντύπωση για το χάνι. Ένα τέταρτο παραπέρα απ' το χάνι είναι διάσελος, ο Έλατος αποδώ φάνηκε ένα ψηλό και περήφανο βουνό, ο Παρνασσός. Στα ριζά του κάτω ένας κάμπος όλο ελιές, ο Σαλωνίτικος. Κατά το δώθε ριζώμα, όπου ο έλατος, πολλά σπίτια.

- Ο Σώλωνας, είπε ο πατέρας... Πρώτη φορά στη ζωή μου έβλεπα πόλη και μου έκαμε μεγάλη εντύπωση...

(“ΗΩΣ” Ιανουάριος 1940)
Καλό σας βράδυΚ.Κ.-

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΒΔ ΔΩΡΙΔΑΣ

Για 10η συνεχή χρονιά η Ομοσπονδία διοργανώνει μουσικό ταξίδι στο **Κάστρο Καλλίου**. Αυτή τη φορά θα λάβει χώρα το **Σάββατο 4 Αυγούστου 2012** και ώρα **20.00**.

Η Ομοσπονδία Συλλόγων Βορειοδυτικής Δωρίδας διοργανώνει το **Σάββατο 18 Αυγούστου 2012**

το **18ο αντάμωμα των Ρουμελιωτών**. Η εκδήλωση θα διοργανωθεί όπως πάντα στη θέση Πρατά - Λάκκος στον οδικό άξονα Πενταγιού - Αρτοτίνας. Το ετήσιο αντάμωμα αποτελεί μια εκδήλωση - θεσμός από την οποία δεν πρέπει να λείπει κανένας Δωριέας.

Δημοπρατήθηκε το έργο «Περιφερειακός δρόμος Αρτοτίνας»

Δημοπρατήθηκε από την Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας το έργο «Περιφερειακός δρόμος Αρτοτίνας» προϋπολογισμού 450.000€.

Πρόκειται για εργασίες ασφαλτόστρωσης του υπάρχοντος χωματοδρόμου, σε μήκος 1.070μ. που διέρχεται περιφερειακά του οικισμού της Αρτοτίνας. Με τη συγκεκριμένη παράκαμψη τα μεγάλα και βαρέα οχήματα καθώς και η κυκλοφορία οδηγούνται εκτός του χωριού της Αρτοτίνας, που εξαιτίας της στενότητας των δρόμων εντός του χωριού η διέλευσή τους γινόταν με δυσκολία, ενώ τώρα τους επιτρέπει πιο εύκολη διέλευση και πρόσβαση στην **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Αρτοτίνας (Μοναστήρι Αθανασίου Διάκου)**.

Θα πραγματοποιηθούν εργασίες διαπλάτυνσης, κατασκευής επενδεδυμένης τάφρου σε όλο το μήκος του δρόμου για τη συλλογή των ομβρίων υδάτων καθώς και κατασκευή οχετών σε συγκεκριμένα σημεία. Τέλος θα γίνουν εργασίες οδοστρωσίας, ασφαλτικών και σήμανσης (διαγράμμιση, τοποθέτηση κικλιδωμάτων, πλαστικοί οριοδείκτες καθώς και πινακίδες σήμανσης).

Το συγκεκριμένο έργο θα είναι μέρος του διαπεριφερειακού δρόμου που θα συνδέσει τη Φωκίδα με την Φθιώτιδα και την Αιτωλοακαρνανία.

Διόρθωση Σφάλματος

Στο προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας γράφτηκε εκ παραδρομής ότι μέλος του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του Ι. Ναού Αγ. Γεωργίου Αρτοτίνας είναι ο κ. Νικόλαος Μπραούνης. Το ορθό είναι **Νικόλαος Τσαμαδιάς**.

Συγχωριανοί μας επαγγελματίες

ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ

ΤΕ.Χ.ΡΑ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ
Ράπτης Χρήστος & Βασίλης
& Σία Ο.Ε.
Οικοδομικές Επιχειρήσεις
- Ανελκυστήρες
Καισαρείας 30-32 Βύρωνας
Τηλ.: 210 7643252
Καράμπελας Κώστας Α.Ε.Β.Ε.
Ανελκυστήρες
Αντιπροσωπείες - Εισαγωγές
Εδρα: Αλκαμένους 109 & 122
Αθήνα 10446
Τηλ.: 210 8811927, 210 8816033
Fax: 210 8822308
Κολοβού Κ. Υγιό Ε.Π.Ε.
Εγκαταστάσεις-συντηρήσεις
ανελκυστήρων
Θεσσαλονίκης 98 Κ. Πετράλωνα
Τηλ.: 210 3456091
Fax: 210 3413031

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ & ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ

Γρηγοράκης Βασίλης Χ.
Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π.
Θυσίας 35 Μεσολόγγι
Τηλ.: 26310 26935
Κιν.: 6974 326186
Ζουμά Κων. Μαρία
Διπλ. Πολιτικός Μηχανικός
Εργολήπτρια Δημοσίων Έργων
μελέτη-κατασκευή
-επιβλεψη οικοδομών
τακτοποίηση αυθαιρέτων
Π. Γρηγορίου Ε' 51 Ιλιον
Τηλ.-Fax: 210 2631143
Κιν.: 6972345438
Κανούρης Γιάννης Δημ.
Αρχιτέκτονας Μηχανικός
Εθν. Αντίστασης 12 Μαρούσι
Τηλ.: 210 6141584
Κιν.: 6977995489
Τριθίλλου Μαρία & Χρύσα Βασ.
Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί
MSc Ε.Μ.Π.
Πιπίνου 5, Αθήνα
Τηλ.: 6972937146 - 210 8236066

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ

Μπαλασκώνη Γιάννα
Ασφαλιστικός
και Επενδυτικός Σύμβουλος
INTERAMERICAN
Χατζηαντωνίου 14 Μαρούσι
Τηλ.: 210 6120047
Fax: 210 8068005
Κιν.: 6932045071
Τσούμας Νίκος
Ασφαλιστής
Ιθάκης 119 Ανώ Γλυφάδα
Τηλ.: 210 9634103
Γραφ.: 210 9853822
Κιν.: 6932346612

ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΑ

Σούφλα Κατερίνα Ι.
Βιβλιοχαρτοπωλείο
Ιπποκράτους 201 Αθήνα
Τηλ.: 210 6468787 & 6972276222

ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ

Μαυραγάνης Γιάννης
Αθλητικό Κέντρο Βύρωνας
Χειμάρas 19 & Κολοκοτρώνη
Βύρωνας
Τηλ.: 210 7629083 Κιν.: 6973683776

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΧΟΡΟΥ

Χορευτικός Όμιλος "Ο ΑΡΙΩΝ"
Δημοσθένους 21 Κολωνός
Ελληνικοί - Παραδοσιακοί
και Λαϊκοί χοροί
Ενοικιάζονται παραδοσιακές
φορεσιές
Τηλ.: 210 5142600

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

Λαβίδας Δημήτρης
Αλέξανδρος
Δικηγόρος
Ζ. Πηγής 2-4 Αθήνα
Τηλ.: 210 3617257
Τσέλιου Νικ. Χριστίνα
Δικηγόρος
Ζωχίου 2 Αμπελόκηποι
(πίσω από τα Διοικητικά Δικαστήρια)
Τηλ.: 210 6924654 Κιν.: 6945257645

ΕΙΔΗ ΑΛΙΕΙΑΣ

Μαστρογεωργίου Θανάσης
Είδη Αλιείας
Δ. Πλακεντίας 74 Αμπελόκηποι
Τηλ.: 210 6916762

ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ

Κάπας Κώστας Ι.
Γυναικεία ενδύματα
Όθωνος & Παπαδημητρίου 18
Κορωπί
Τηλ.: 210 6627498
Κιν.: 6974882669

ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΡΕΑΤΩΝ

ΣΕΡΕΝΤΕΛΛΟΣ
ΔΩΡΙΚΑ ΚΡΕΑΤΑ
Ευπάλιο Φωκίδας
Τηλ.: 26340 52000
Οικ.: 26340 53152
Κιν.: 6946636590

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΞΕΝΟΦΟΝΤΑ
Πενταγιοί Δωριδας
Τηλ.-Fax: 22660 52219,
210 6140861 Κιν.: 6974868030
www.archontiko-xenofonta.gr
Μελίστας Χρ. Σπύρος
Μελίστα Σπ. Αθηνά
Ενοικιαζόμενες γκαρσονιέρες
πλήρως εξοπλισμένες
Αρτοτίνα Φωκίδας
Τηλ.: 6975915411 - 6977081015
Μερζάκης Κώστας
Ενοικιαζόμενα δωμάτια και
γκαρσονιέρες
Ι. Λέκκα 1 Λουτράκι
Τηλ.: 27440 22456

ΕΠΙΠΛΑ

Γιαννουδάκης Κώστας
(σύζ. Ευφροσύνης Α. Σιώκη)
Επιπλά γραφείου
-Μεταλλικά-Βιβλιοθήκες-Ντουλάπες
Ερμού 103 Αθήνα
Τηλ.: 210 3212402
Χριστοδούλου Γιάννης Νικ.
Κατασκευές επίπλων
Γρηγορίου Ε' 97Β Βύρωνας
Τηλ.: 210 7649010
Κιν.: 6946124580

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ - ΚΑΦΕΤΕΡΙΕΣ

Κατσαρός Νίκος
Εστιατόριο - Καφέ "Εν πλω"
Μοναστηράκι Δωριδας
Τηλ. 26340 51522
Κιν. 6944777612
Κατσαρός Μπάμπης & Γιάννης
Χασαποταβέρνα
Ευπάλιο Φωκίδας
Τηλ.: 26340 51296
Μασούρας Αριστοτέλης Κ.
Καφενείο-Ουζερί
ΤΑ ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ
Λ. Ριανκούρ 20 Αθήνα
Τηλ.: 210 6410453
Τριθίλλος Κώστας Αρ.
Καφέ μπαρ-Ψησταριά
Αρτοτίνα
Τηλ.: 22660 51828

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ - ΚΑΦΕΤΕΡΙΕΣ

WALL PRESS CAFE
Μπότσαρη 6-8 Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 9943733
wallpress@hotmail.com

ΖΩΤΡΟΦΕΣ

Αφοι Μαυραγάνη του Αποστόλου
Ζωτροφές - Είδη κυνηγιού
Ευηνοχώρι Μεσολογγίου

ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΑ & ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ

Κατσαρός Δημήτρης
Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις
Αγριλιά Μεσολογγίου
Τηλ.: 26310 26466
Κιν. 6977944673
Αρτοτίνα 22660 52687
ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΙΚΗ
ΕΥΗΝΟΧΩΡΙ
Ξηρού Γεωργία Β.
Υδραυλικά - Θέρμανση
- Αρδευτικά - Μελέτες-
Εγκαταστάσεις
Τηλ.: 26310 39586
Τσαμαδιάς Θανάσης
Ηλεκτρολογικές εργασίες
Λευκωσίας 9 Γλυφάδα
Τηλ.: 210 9612606
- 210 9646726 Κιν.: 6944610184
Τσέλιος Γιώργος Κ.
Υδραυλικά-Είδη Θέρμανσης
Ιπποκράτους 4 Π. Φάληρο
Τηλ.: 210 9815025

ΙΑΤΡΟΙ

Κουλούπουλος Α. Κων/νος
Διδάκτορας
Δ/ντης Παιδοχειρουργικής
Κλινικής Π. Γ. Ν.
Νοσοκομείου Νίκαιας
Κλειούς 30 Χολαργός
Τηλ.: 210 6537607 - 2132077337
Κιν.: 6974886655
Παλασκώνης Ιωάννης Δ.
Ιατρός - Γενικός Χειρουργός
Ιατρείο: Λευκωσίας 49 Αθήνα
Τηλ.: 6944883425
Τηλ/Fax: 210 8617201
Κλινική ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΟ
Τηλ.: 210 6926501
Τσιτισής Βασίλης Αρ.
Γυναικολόγος
Επιμελητής Α' Μαιευτικής
Γυναικολογικής Κλινικής
Γενικό Νοσοκομείο Πύργου
Κιν.: 6944792525
Τσώρης Ηλίας
Οδοντίατρος
Πλ. Μεσολογγίου 8 Παγκράτι
Τηλ.: 210 7220826

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ ΚΤΙΡΙΩΝ

Λαβίδας Αλέξανδρος
Όμιλος Εταιριών
Σταδίου 51 Αθήνα
Τηλ.: 210 3246397 - 210 3219605
- 210 3216164

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ

Τσέλιος Θανάσης
Κατασκευές σιδήρου-αλουμινίου
Τσώρτσιλ 33 Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 9932378 - 210 9931887

ΚΟΜΜΩΣΕΙΣ

Ναπα Κομμωτήριο
Νανά Παπαβασιλείου & Σοφία Καρβέλη
Γυναίκεια - Ανδρικά - Παιδικά
Δημοκρατίας 3 & Λ. Ειρήνης Πεύκη
Τηλ.: 210 8068116

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ - ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΜΟΙ

Αποστολάκης Βαγγέλης
Εκτελωνιστικές εργασίες
Λ. Δημοκρατίας 143 Κερατσίνι
Τηλ.-Fax: 210 4003244
Κιν.: 6972236732
Χριστοδούλου Μπάμπης
Λογιστικό γραφείο
Π. Τσαλδάρη 5
& Χρ. Σμύρνης Βύρωνας
Τηλ.: 210 7657363
Κιν.: 6977548908

ΜΕΣΙΤΙΚΑ

ΕΥΡΩΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΙΚΗ
Κατσαρός Β. Μαρία
Ευπάλιο
Τηλ.: 26340 51619 Κιν.: 6973007819
Αθήνα: Ξάνθου & Παπαφλέσσα
15451 Ν. Ψυχικό
Τηλ.: 210 6749557
Fax: 210 6712706
Κιν.: 6946578063
Μαυραγάνης Περικλής Σтам.
Σύμβουλος Ακινήτων
Αναξαμένους 5 Χαλάνδρι 15238
Τηλ./Fax: 210 6010660
Κιν.: 6974317194
www.mesitiko-mavraganis.gr
perikles.mavraganis@gmail.com

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΕΙΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ
Μεταφορές - Μετακομίσεις
Συσκευασίες - Ανωψωτικό
Αποθηκείσεις
Τηλ.: 210 7600353
- 210 7510958 Κιν.: 6944243031
http://www.metakomisi-iraklis.gr
e-mail: info@metakomisi-iraklis.gr
Μαγγανός Γιώργος
Μεταφορές - Μετακομίσεις
Διανομές σε όλη την Ελλάδα
και ιδιαίτερα στη Φωκίδα
Τηλ.: 22990 68631
Κιν.: 6944189805 - 6972851829

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Κορδοπάτης Γιάννης
Οικοδομικές εργασίες
Πέτρουλα 4 Μεσολόγγι
Τηλ. 26310 24118 & 6977 463850
Τσαμαδιάς Χρήστος
Οικοδομικές εργασίες
Άγιος Αθανάσιος Μεσολογγίου
Τηλ.: 26310 24000

ΠΡΑΤΗΡΙΑ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Κακαλής Δημήτρης
Πρατήριο υγρών καυσίμων
Λ. Πεντέλης 139 Χαλάνδρι
Τηλ.: 210 6840850 & 6977682015

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ & ΕΜΠΟΡΙΟ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Ζαχαρίας Νίκος
Εξουσιοδοτημένο
συνεργείο FORD
1ο χλμ Εθν. Οδού
Ναυπάκτου - Ιτέας
Καρούλα Δάφνης Ναύπακτος
Τηλ.: 26340 29630
Κουτσόδουλος Γιάννης
NISSAN SERVICE
Ιπποκρήνης 45
& Κοκκινόπουλου Ζωγράφου
Τηλ.: 210 7704990
Τσιτισής Γιάννης Κ.
Συνεργείο αυτοκινήτων
Παντός τύπου
Τζαβέλλα 16
Κάτω Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 9709632
Κιν.: 6972953532

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ & ΕΜΠΟΡΙΟ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Μπραούνος
Εξουσιοδοτημένος
Επισκευαστής OPEL
Κωνσταντίνος Β. Μπραούνος & ΣΙΑ Ε.Ε.
Τ.Κ. 14342 Ν. Φιλαδέλφεια
Τηλ.: 210 2773296 Fax: 210 2794102
e-mail: kbraunos@otenet.gr

TAXI

Μαρτέκας Θεμιστοκλής Ευθ.
Τηλ.: 210 9735511
Μαρτέκας Κώστας
Μπαλής Γιώργος Νικ.
Βλαχόπουλων 32 Μεσολόγγι
Τηλ.: 26310 27143 & 6977434828
Μαυραγάνης Χρ. Γιάννης
Άγιος Γεώργιος Μεσολογγίου

TENTEΣ

Αυζήτης Βασίλης
Τέντες-Πέργκολες
Κατασκευή & Εμπορία
Χονδρική - Λιανική
Δημοχάρους 3 Περιστερί
Τηλ.: 210 5728124 - 210 2010497
Fax: 210 5743784 Κιν.: 6932003232

ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Μαυραγάνης Περικλής Κων.
Τηλεπικοινωνίες-
Αυτοματισμός γραφείου
Θεσσαλονίκης 77-79 Ν. Φιλαδέλφεια
Τηλ.: 210 2519336

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Παλασκώνη Κ. Αικατερίνη
Γραφείο Γενικού Τουρισμού
EOS TRAVEL
Εισιτήρια ακτοπλοϊκά, αεροπορικά.
Κρατήσεις ξενοδοχείων,
εκδρομές, ενοικιάσεις πούλμαν
Βεϊκού 31 Γαλάτσι
Τηλ.: 210 2138866 - 210 2930111
& 210 2928028
Παλασκώνης Κώστας
Γραφείο Γενικού Τουρισμού
Βεϊκού 31 Γαλάτσι
Τηλ.: 210 2928028-210 2930066

ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

Βήττας Δημήτριος
Φυσιοθεραπεία
• Ηλεκτροθεραπεία
• Θεραπευτική μάλaxη • Διαθερμία
• Laser • Θεραπεία οσφύος
• Γυμναστική
Ελεύθ. Πολιορκημένων 12 Μεσολόγγι
Τηλ.: 26310 27242 Κιν.: 6947354639
Μανωλάς Ιάκωβος & Τσούμα Βάνα
Φυσιοθεραπευτήριο
Βασ. Γεωργίου Β' 29 & Σπ. Μερκούρη
Παγκράτι • Τηλ.: 210 7229447

ΦΥΤΩΡΙΑ

Κατσούνη-Κολοβού Ειρήνη
Φυτώριο-Δέντρα-Θάμνοι-Γλάστρες
5ο χλμ. Λεωφ. Σπάτων
Τηλ.: 210 6666178
Κατσούνης Νίκος Κ.
Φυτά εσωτ. χώρων-Λιπάσματα-
Χώματα-Σπόροι
Εθν. Αντίστασης-Λεωφ. Σπάτων
Τηλ.: 210 6666213

ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Τσόγκας Θανάσης
Επαγγελματική φωτογραφία-VIDEO
Τηλ.: 210 6464018 Κιν.: 6974975160

ΧΡΩΜΑΤΑ - ΣΙΔΗΡΙΚΑ

Μαστρογεωργίου Παναγιώτα
Χρώματα - Σιδηρικά
Είδη Οικιακής Χρήσης
Αγ. Τριάδας 63 & Κων/νου
Όθωνος Δάβαρη - Παιανία
Τηλ.: 210 6645895